

projekt z dnia 9 lutego 2023 r.

USTAWA

z dnia ...

o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym

Art. 1. W ustawie z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1608) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. Ustawa określa także zasady:

- 1) ustalania i pobierania opłaty od napojów z dodatkiem substancji o właściwościach słodzących, o których mowa w art. 12a ust. 1 pkt 1, oraz kofeiny lub tauryny w produkcji gotowym do spożycia;
- 2) reklamy, promocji i sprzedaży napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny w produkcji gotowym do spożycia.”;
- 2) po rozdziale 3a dodaje się rozdział 3b w brzmieniu:

„Rozdział 3b”

Reklama, promocja i sprzedaż napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny

Art. 12l. Za napój z dodatkiem kofeiny lub tauryny w rozumieniu niniejszego rozdziału uważa się wyrób w postaci napoju będący środkiem spożywczym, ujęty w Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług w klasie 10.89 oraz w dziale 11, w którego składzie znajduje się kofeina w proporcji przewyższającej 150 mg/l lub tauryna, z wyłączeniem substancji występujących w nich naturalnie.

Art. 12m. 1. Reklama i promocja napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny nie może być prowadzona:

- 1) w telewizji, radiu, kinie i teatrze między godziną 6⁰⁰ a 20⁰⁰, z wyjątkiem reklamy prowadzonej przez organizatora imprezy sportu wyczynowego lub profesjonalnego w trakcie trwania tej imprezy;
- 2) w prasie młodzieżowej i dziecięcej;
- 3) na okładkach dzienników i czasopism;
- 4) na słupach i tablicach reklamowych i innych stałych i ruchomych powierzchniach wykorzystywanych do reklamy;

- 5) na plakatach, w tym plakatach wielkoformatowych;
- 6) w środkach usług informatycznych;
- 7) z udziałem młodzieży lub dzieci.

2. Zabrania się na obszarze kraju reklamy i promocji napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny:

- 1) skierowanej do młodzieży lub dzieci;
- 2) przedstawiającej młodzież lub dzieci;
- 3) łączącej spożywanie napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny z energią i witalnością;
- 4) zawierającą stwierdzenia, że napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny mają właściwości lecznicze, są środkiem stymulującym, uspakajającym lub sposobem rozwiązywania konfliktów osobistych;
- 5) zachęcającej do nadmiernego spożycia napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny;
- 6) zawierającej informację, że napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny przywracają prawidłowy poziom płynów w organizmie;
- 7) wywołującą skojarzenia z:
  - a) atrakcyjnością seksualną,
  - b) relaksem lub wypoczynkiem,
  - c) nauką lub pracą,
  - d) sukcesem zawodowym lub życiowym,
  - e) z zajęciami sportowymi;
- 8) tworzącej wrażenie, że napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny mogą być stosowane razem z napojami alkoholowymi.

3. Zabrania się reklamy i promocji produktów i usług, których nazwa, znak towarowy, kształt graficzny lub opakowanie wykorzystuje podobieństwo lub jest tożsame z oznaczeniem napoju z dodatkiem kofeiny lub tauryny lub innym symbolem obiektywnie odnoszącym się do napoju z dodatkiem kofeiny lub tauryny.

4. Zabrania się reklamy i promocji przedsiębiorców oraz innych podmiotów, które w swoim wizerunku reklamowym wykorzystują nazwę, znak towarowy, kształt graficzny lub opakowanie związane z napojem z dodatkiem kofeiny lub tauryny, jego producentem lub dystrybutorem.

5. Zakazy określone w ust. 1-4 nie obejmują reklamy i promocji napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny prowadzonej wewnątrz pomieszczeń hurtowni, wydzielonych stoisk

lub punktów prowadzących wyłącznie sprzedaż napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny oraz na terenie punktów prowadzących sprzedaż napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży.

6. Zakazy określone w ust. 1–4 dotyczą osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, które uczestniczą w prowadzeniu reklamy w charakterze zleceniodawcy albo zleceniobiorcy niezależnie od sposobu i formy jej prezentacji.

7. Przez reklamę napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny rozumie się publiczne rozpowszechnianie znaków towarowych napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny lub symboli graficznych z nimi związanych, a także nazw i symboli graficznych przedsiębiorców produkujących napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny, nieróżniących się od nazw i symboli graficznych napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny, służące popularyzowaniu znaków towarowych napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny; za reklamę nie uważa się informacji używanych do celów handlowych pomiędzy przedsiębiorcami zajmującymi się produkcją, obrotem hurtowym i handlem napojami z dodatkiem kofeiny lub tauryny.

8. Przez promocję napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny rozumie się publiczną degustację napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny, rozdawanie rekwizytów związanych z napojami z dodatkiem kofeiny lub tauryny, organizowanie premiiwanej sprzedaży napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny, a także inne formy publicznego zachęcania do nabywania napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny.

Art. 12n. 1. Zabrania się sprzedaży napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny:

- 1) osobom poniżej 18 roku życia;
- 2) na terenie szkół oraz innych jednostek systemu oświaty;
- 3) w automatach.

2. W przypadku wątpliwości co do pełnoletności kupującego sprzedawca może żądać okazania dokumentu potwierdzającego wiek kupującego.

Art. 12o. 1. Kto, wbrew postanowieniom art. 12m ust. 1-4, reklamuje lub promuje napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny podlega grzywnie od 10 000 do 500 000 złotych albo karze ograniczenia wolności, albo obu tym karom łącznie.

2. Jeżeli czyn określony w ust. 1 został popełniony w zakresie działalności przedsiębiorcy, za sprawcę czynu zabronionego uznaje się osobę odpowiedzialną za zlecenie lub prowadzenie reklamy napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny.

Art. 12p. 1. Kto, wbrew postanowieniom art. 12n ust. 1, sprzedaje napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności, albo obu tym karom łącznie.

2. Tej samej karze podlega kierownik zakładu handlowego lub gastronomicznego, który nie dopełnia obowiązku nadzoru i przez to dopuszcza do popełnienia w tym zakładzie przestępstwa określonego w ust. 1.

3. W razie popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 albo 2 sąd może orzec przepadek napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny, chociażby nie stanowiły one własności sprawcy.

Art. 12r. 1. Orzekanie w sprawach o przestępstwa określone w art. 12o i art. 12p następuje na podstawie przepisów o postępowaniu karnym.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2024 r.

Uzasadnienie

Nowelizacja ustawy znajduje swoje uzasadnienie w wielu negatywnych opiniach ekspertów na temat wpływu napój energetyzujących na zdrowie dzieci i młodzieży. Jak wskazuje Instytut Sportu - Państwowy Instytut Badawczy cechą charakterystyczną napojów energetyzujących jest wysoka zawartość kofeiny (>150 mg/l) – roślinnego alkaloidu o właściwościach psychoaktywnych¹.

Według raportu EFSA (Zucconi i wsp., 2013) opublikowanego na podstawie badania z udziałem ponad 52 tysięcy mieszkańców krajów Unii Europejskiej, spożywanie napojów energetyzujących deklarowało 18% dzieci (w wieku od 3-10 lat) i aż 68% nastolatków (w wieku 10-18 lat). Dla porównania, w grupie dorosłych odsetek ten wynosił 30%².

W raporcie przygotowanym przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Instytut Badawczy na podstawie krajowego badania sposobu żywienia i stanu odżywienia populacji polskiej (Stoś i wsp., 2021). Wynika z niego, że 2,1% dzieci w Polsce w wieku 3-9 lat regularnie spożywało napoje energetyzujące, natomiast w przypadku młodzieży (w wieku 10-17 lat) było to odpowiednio 35,7% chłopców i 27,4% dziewcząt. Mocną stroną badania jest to, że zostało przeprowadzone na reprezentatywnej, jednak stosunkowo mało licznej grupie (n=609 dzieci oraz n=461 nastolatków).

Powikłania sercowo-naczyniowe należą do najczęściej występujących wśród młodzieży spożywającej napoje energetyzujące. Z tego względu szczególną uwagę na ten problem zwraca European Cardiac Arrhythmia Society. Zaburzenia ze strony układu krążenia obejmują: zwiększony krótkotrwały wzrost ciśnienia krwi i częstości uderzeń serca oraz spadek mózgowego przepływu krwi z powodu spożytej kofeiny (Lévy i wsp., 2019). Choć większość z wymienionych zaburzeń wiązana jest ze spożyciem kofeiny, to inny składnik napojów energetyzujących – tauryna, ma także potencjalny wpływ na pracę serca poprzez modulację uwalniania wapnia. Co więcej, jej działanie nasila się, gdy tauryna i kofeina są przyjmowane razem (Baum i Weiss, 2001), co może stanowić problem, biorąc pod uwagę, że sama tauryna może zarówno podwyższać jak i obniżać ciśnienie krwi.

Wymienione niekorzystne objawy ze strony serca nasilają się u młodych konsumentów, którzy deklarują spożycie jednego lub więcej napojów w krótkim okresie.

¹ Instytut Sportu - Państwowy Instytut Badawczy, *Napoje energetyzujące a zdrowie dzieci i młodzieży w Polsce*, Zakład Fizjologii Żywienia i Dietetyki. Warszawa, 2022, s. 1

² Ibidem s. 3

Ponadto tolerancja na kofeinę rozwija się wraz z wiekiem, dlatego im niższy wiek tym ryzyko wystąpienia takich powikłań jest większe. Niekorzystnym objawom układu krążenia u osób młodych spożywających napoje energetyzujące sprzyjają też współistniejące, niezdiagnozowane choroby serca takie jak arytmia, migotanie przedsionków³.

Przegląd literatury naukowej dostarcza dowodów na niekorzystny wpływ spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na ich zdrowie. Zagrożenia jakie mogą stwarzać tego typu napoje, są wieloczynnikowe i dotyczą funkcji różnych narządów i układów, co ostatecznie ma przełożenie na zdrowie fizyczne i psychiczne młodych osób i wynikające z tego zachowania społeczne. Dzieci i młodzież stanowią pod tym względem grupę szczególnego ryzyka, dlatego nie należy lekceważyć żadnych udokumentowanych naukowo negatywnych skutków spożywania napojów energetyzujących. Wysoka częstotliwość występowania niektórych niepożądanych objawów zdrowotnych powoduje, że już samo spożywanie napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież może być traktowane jako czynnik ryzyka ich wystąpienia. Negatywny wpływ napojów energetyzujących na zdrowie budzi uzasadnione obawy, gdyż zgodnie z danymi sprzed dekady blisko 2/3 nastolatków i 12% dzieci w Polsce było ich konsumentami. Mając na uwadze rosnącą popularność tych produktów można przypuszczać, że rzeczywista częstotliwość ich spożywania przez młodzież jest obecnie nawet wyższa.

Na podstawie powyższych danych należy wskazać, że zasadnym wydaje się podjęcie działań niezbędnych do eliminacji tendencji spożywania napojów energetycznych przez dzieci i młodzież.

Na samym początku proponowana nowelizacja wprowadza pewną definicję legalną dotyczącą przedmiotu dalszych obostrzeń. Za napój z dodatkiem kofeiny lub tauryny w rozumieniu nowelizacji uważa się wyrób w postaci napoju będący środkiem spożywczym, ujęty w Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług w klasie 10.89 oraz w dziale 11, w którego składzie znajduje się kofeina w proporcji przewyższającej 150 mg/l lub tauryna, z wyłączeniem substancji występujących w nich naturalnie. Określenie wyraźniej specyfikacji zawartości takich napojów pomaga usystematyzować dalsze propozycje i wskazać właściwy zakres obowiązywania kolejnych przepisów.

---

³ Ibidem s. 13

Zgodnie z proponowaną nowelizacją napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny nie mogą podlegać promocji w enumeratywnie wskazanych kanałach dotarcia do konsumentów. Zastosowanie ograniczeń przyczyni się do zaprzestania przekazywania informacji na temat „korzyści” płynących z konsumpcji napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny za pomocą środków przekazu, które mogą dotrzeć do dzieci i młodzieży

W ramach proponowanej nowelizacji określa się, czym jest promocja napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny w celu sprecyzowania czynności, które obejmują wskazane w nowelizacji ograniczenia.

Całkowity zakaz sprzedaży napojów z dodatkiem tauryny i kofeiny w związku z uzasadnioną obawą o negatywny wpływ ww. na dzieci i młodzież zostaje wprowadzony w nowelizacji w stosunku do osób poniżej 18 roku życia. Dodatkowo zakaz ten wprowadzony zostaje na terenie szkół i innych jednostek systemu oświaty. W celu uniknięcia potencjalnych transakcji niekontrolowanych propozycja obejmuje wyłącznie sprzedaży napojów z dodatkiem tauryny i kofeiny z automatów, które są ogólnodostępne w wielu miejscach.

Kolejnym komponentem związanym z projektem ustawy jest usankcjonowanie czynności zakazanych przez nią w toku nowelizacji, poprzez penalizację czynności związanych ze sprzedażą oraz promocją napojów z dodatkiem tauryny i kofeiny. Takie rozwiązanie ma na celu odstraszenie potencjalnych przeciwników zaproponowanych rozwiązań, a także wprowadzenie całkowitego zakazu spożywania napojów energetycznych przez dzieci i młodzież.

Powyższe propozycje są wynikiem wielu konsultacji z ekspertami. Jako inicjatywa ustawodawcza nowelizacja zaproponowana została ze względu na szczególnym interes publicznym związany ze zdrowiem. W związku z dużą skalą problemu, wydaje się zasadne, aby przyjąć, że ww. propozycje przyczynią się do pozytywnego wpływu na zdrowie dzieci i młodzieży.